

Dimensiunile proiectare și realizare ale lecției în clasele cu regim simultan

Aliona Brițchi, *doctorandă, UPS „Ion Creangă”,
lector universitar, USB „Alec Russo”*

Abstract

In this article is demonstrated the importance of designing educational activities in classes with simultaneously regime as a fundamental condition for optimizing and rationalizing the elements of the integrated lesson. The argument presented in the article is based on the evaluation of teaching competence of teachers in the achievement of fine art lesson.

Key-words: *simultaneous education, curriculum, student-centered, lesson plan, fine arts, continuity in learning, teaching skills.*

În virtutea caracterului unitar al sistemului de învățământ din Republica Moldova și a șanselor egale la educație, instruirea devine o obligație strategică pentru dezvoltarea copiilor din zonele rurale, dezavantajate prin factorii specifici teritoriali, social-economici și demografici, dictând *forma de organizare a învățământului simultan*.

Perspectiva educației centrate pe elev nu se face selectiv, după așezarea geografică sau numărul de copii în grupul școlar, și presupune asigurarea dezvoltării și autodezvoltării tuturor elevilor în raport cu particularitățile individuale ale acestora în calitate de subiect al procesului educațional; oferirea fiecărui elev a posibilității de a realiza potențialul propriu în cunoaștere, comportament, socializare; dezvoltarea experiențelor individuale ale elevilor și includerea lor în activitatea de instruire activă [2, p. 6].

În vederea realizării acestor principii, activitatea cadrelor didactice implică o pregătire temeinică, experiență și deschidere pentru realizarea activității în circumstanțe diferite decât tradiționale. Cadrul didactic trebuie să aibă capacitatea de a adapta curriculumul la specificul mediului rural, să realizeze lecții care le permit elevilor să racordeze informațiile și cunoștințele ce trebuie predate conform curriculumului național la mediul de viață pe care îl cunosc și să realizeze proiecte și lecții care îi ajută pe elevi să învețe. În mediul rural, dascălul cunoaște foarte bine atât copiii încredințați spre educare, cât și părinții lor; pornind de la ideea că aceasta reprezintă premisa reușitei activității instructiv-educative, predarea în învățământul simultan

constituind o provocare pentru învățătorii claselor primare.

Organizarea temeinică a activităților curriculare, precum și valorificarea instructiv-educativă a acestora, asigură, în clasele combinate, rezultate la fel de bune ca și în condițiile activității cu o singură clasă, menționează M. Păunescu, autoarea lucrării „Utilizarea jocului didactic în cadrul lecțiilor de matematică la clasele I-IV în învățământul cu predare simultană”, practicând, „de-a lungul a optsprezece ani, predarea la două clase simultane, apoi la patru clase simultane, totdeauna acordând copiilor șanse de dezvoltare egale cu ale celor care învață la o singură clasă” [7, p. 5]. „Și în acest context întâlnim elevi cu aspirații mari, susținute de potențiale cognitiv-afective uriașe, care au același drept la educație ca și semenii lor ce au șansa de a locui în comunități mai populate”, menționează autoarea, subliniind ideea că învățământul simultan este o realitate a sistemului educațional din mediul rural și, conform Convenției Drepturilor Copilului, alături de dreptul de a exista, dreptul la educație este fundamental pentru ființa umană” [7, p. 8].

Proiectarea activității didactice în clasele cu regim simultan este o condiție de bază a optimizării și raționalizării elementelor lecției integrate, constituind, pentru cadrele didactice din învățământul simultan, expresia pregătirii psihopedagogice și afirmării creativității didactice. Concepția autorului cursului „Managementul învățământului simultan” V. Molan, propus la distanță candidaților ce urmează stagiile de pregătire în vederea formării competențelor de predare-învățare-evaluare în clasa cu regim simultan, promovează modelul proiectării didactice axat pe *principiile educației centrate pe elev*, unde elevul trebuie încurajat să descopere puterea personalității sale, să-și valorifice și să-și dezvolte potențialul pe care-l posedă, profesorul fiind, la rândul lui, responsabil de modelarea personalității elevului. Argumentate logic și dezvoltate detaliat de autorii suportului de curs „Psihopedagogia centrată pe copil” (coord. Vl. Guțu), aceste principii se structurează pe aspecte educativ-didactice *generale* (al accesibilității, al integrării teoriei cu practica, al învățării temeinice, al cunoașterii sistemice, al intuiției etc.) și *specifice* (al individualității, al creativității și succesului, al alegerii, al încrederii și susținerii) [3, pp. 15-16].

Proiectarea demersului didactic în învățământul simultan este susținută de ansamblul de acțiuni și operații de anticipare a rezultatelor, construite la nivelul interdependenței dintre obiective, conținuturi și strategii de predare-învățare-evaluare. Desfășurarea acestora confirmă, în opinia savantului S. Cristea [1, p. 382], pe de o parte, structura stabilă a proiectării pedagogice, valabilă la nivel general, particular, concret, iar pe de altă parte, resursele de creativitate ale cadrului didactic, solicitate în activitatea de operaționalizare a obiectivelor, în funcție de specificul psihosocial al contextului concret al claselor combinate.

Eficiența activității de proiectare presupune, în același timp, angajarea acțiunilor și a operațiilor de planificare și operaționalizare în plan funcțional (prioritatea formativă) și în plan

structural (prioritatea corelației subiect-obiect), urmărind stabilizarea valorică a educației prin plasarea demersului anticipativ înaintea declanșării oricărei secvențe de predare-învățare-evaluare. Pentru adaptarea normelor curriculare la specificul învățământului simultan, se ia ca bază respectarea structurii unitare a curriculumului școlar, prin adaptarea conținuturilor în așa fel încât să se respecte logica internă a disciplinei, valorificând aptitudini și talente sau interese ale elevilor prin alegerea opționalului performant; construirea strategiilor didactice care să contribuie la dezvoltarea capacităților creative ale fiecărui elev; proiectarea resurselor didactice în vederea facilitării învățării individualizate/diferențiate/prin cooperare.

În condițiile învățământului simultan, strategia didactică va fi astfel proiectată, încât să permită o îmbinare continuă a activității învățătorului cu cea a elevului. Sursele metodologice ale asigurării calității în învățământul simultan recomandă selectarea strategiilor didactice ce urmează a fi folosite în cadrul lecției, începând de la îmbinarea corectă a disciplinelor în orarul claselor cuplate, subliniind și în acest caz aplicarea principiului centrării pe elev [5, p. 71]. Un aspect important care se are în vedere la cuplarea corectă a disciplinelor se bazează pe îmbinarea simultană a unor obiecte care fac posibilă folosirea tipurilor de lecții diferite în cadrul aceleiași ore. Instrucțiunea elaborată de Ministerul Educației din R. Moldova privind organizarea procesului educațional și aplicarea curriculumului modernizat pentru clasele I-IV în condițiile activității simultane sugerează diverse strategii de elaborare a orarului. De exemplu, datorită specificului lor, educația fizică și muzica, de regulă, nu se cuplează cu alte obiecte de învățământ. În acest context, se menționează că dacă pentru educația fizică nu există alternativă, pentru muzică se poate preveni pericolul nivelării programelor școlare la această disciplină prin cuplarea muzicii cu arta plastică sau educația tehnologică. Pentru a asigura însușirea calitativă a limbii materne și a matematicii în cazul în care învățătorul lucrează cu trei sau patru clase, în practica școlilor cu activitate simultană s-a introdus organizarea programului de 5-6 ore pentru învățător, creându-se astfel posibilitatea ca acesta să lucreze nu doar simultan [4, p. 4].

Pentru a determina nivelul de cunoștințe, învățătorilor din cinci clase cu regim simultan li s-a propus un *chestionar de evaluare a competențelor cadrelor didactice de predare-învățare-evaluare a disciplinei arte plastice în clasele cuplate*. Întrebările chestionarului au fost orientate spre diagnosticarea nivelului de atitudine, capacități și cunoștințe ale cadrelor didactice în *alegerea conținuturilor lecției și corespondenței în curriculumul școlar, instrumentelor utilizate și ușurinței de mânăuire a acestora de către elevi, eficienței utilizării metodelor moderne sau tradiționale* etc. Fiecărui răspuns i s-a acordat punctaj diferit, potrivit gradului de complexitate, privind competența de organizare și desfășurare a orelor de educație plastică în clasa cu învățământ simultan. Grila de stabilire a nivelurilor pentru evaluarea competențelor de predare-învățare-evaluare ale lecției de educație plastică în clasa simultană a fost elaborată pe baza a trei niveluri,

acestea fiind caracterizate în felul următor:

- *minim (0-10 puncte)*: posedă un minimum de cunoștințe și un repertoriu lexical insuficient de expresii pentru argumentarea și interpretarea conținutului din chestionar; este lipsit de inițiativă în luarea deciziilor; îi lipsește siguranța în forțele proprii;
- *mediu (11-20 de puncte)*: stăpânește un vocabular suficient pentru a se exprima versus organizarea lecției de educație plastică în clasa simultană; comite greșeli neînsemnate; își expune punctul de vedere; parțial argumentează cele expuse;
- *avansat (21-30 de puncte)*: stăpânește un vast repertoriu lexical de expresii artistico-plastice, ce-i permit să argumenteze și să interpreteze conținutul propus; posedă un nivel înalt de corectitudine a limbajului plastic; este un bun mediator în relațiile cu elevii.

Învățătorilor li s-a prezentat chestionarul, ei urmând să dea răspuns la întrebări. Timpul de realizare a chestionarului nu a fost limitat.

Rezultatele aplicării chestionarului au scos în evidență următoarele rezultate, descrise în continuare. La întrebarea dacă promovează cu plăcere orele de educație plastică, o singură învățătoare a afirmat că face aceasta cu plăcere, deoarece este curioasă mereu de felul cum vor realiza copiii anumite sarcini propuse, trei învățătoare au menționat că întotdeauna este o dificultate și apar mereu dificultăți atât în proces, dar și la nivel de evaluare a lucrărilor. Întrebarea despre alegerea subiectelor lecției pentru cuplul de clase a evidențiat străduința cadrelor didactice de a organiza orele de educație plastică separat, nu simultan, deoarece au dificultăți la explicarea tehnicii de lucru pentru diferite vârste (clasa a I-a – a III-a). Alți învățători iau același subiect pentru a fi mai ușor de explicat, însă au observat că elevii de vârstă mai mică nu însușesc tema.

La întrebarea despre ce materiale și ustensile sunt frecvent utilizate la orele de educație plastică, doi învățători au menționat că utilizează acuarela, hârtia color și tot ei au enumerat mai multe tehnici de lucru cu acestea. Unii învățători au numit acuarela ca cel mai des utilizat material și un singur învățător folosește la lecție numai creioanele colorate și carioca, deoarece este mai ușor să le utilizeze – în acest caz, și diversificarea tehnicilor de lucru este mai mică. Dacă folosesc metode și mijloace variate pentru a ușura înțelegerea materiei la lecția de educație plastică, s-a constatat că aceleași cadre didactice, care au descris detaliat materialele și tehnicile de lucru, au menționat despre nivelul propriu înalt al capacităților artistico-plastice creative, ceea ce le face plăcere să-i învețe și pe copii.

Din materialele puse la dispoziție elevilor pentru a le stimula curiozitatea și creativitatea, numai o învățătoare a enumerat materialele cu scopul dezvoltării creativității: materiale din natură (frunze, flori uscate, scoici, pietricele, crenguțe, conuri de brad și pin, ghinde), diverse crupe și cereale (porumb, hrișcă, griș, orez etc.). Trei învățători au enumerat mai puține materiale, iar unul dintre ei le pune la dispoziție elevilor numai creioane colorate, carioca și hârtie color. Cu regret, nici una dintre învățătoare nu a menționat organizarea orelor suplimentare în vederea formării

capacităților artistico-plastice și dezvoltării creativității.

Evaluarea lucrărilor elevilor de către învățătoarele chestionate a scos în evidență diversitatea abordării acestui fenomen. Două învățătoare au menționat că aleg cele mai reușite lucrări, fără a ține cont de particularitățile de vârstă și individuale ale copiilor, iar trei învățătoare au menționat criteriile de evaluare a lucrării propuse în continuare: evidențierea subiectului în reprezentările plastice propuse; utilizarea limbajului plastic în tratarea mesajului artistico-plastic; utilizarea adecvată a materialelor și tehnicilor plastice; finalizarea lucrării; aspectul îngrijit al lucrării; manifestarea creativității, originalității la realizarea lucrării.

În concluzia evaluării nivelului competențelor cadrelor didactice de predare-învățare-evaluare a disciplinei arte plastice în clasele cuplate, s-a constatat un nivel mediu de motivare a cadrelor didactice pentru realizarea activităților de stimulare a creativității elevilor în cadrul acestei discipline. Drept argument pentru această concluzie este lipsa totală a dorinței învățătoarelor de a realiza ore suplimentare la această disciplină și rezultatele nivelului mediu (17 puncte), prin care au demonstrat că stăpânesc un vocabular suficient pentru a se exprima referitor la organizarea lecției de educație plastică în clasa simultană, comit greșeli neînsemnate în organizarea specifică a lecției simultane și își poate argumenta parțial cele expuse.

În acest sens, considerăm important a sublinia faptul că o primă caracteristică a lecției desfășurate în condițiile activității simultane este totala libertate în conceperea, organizarea și desfășurarea acesteia, învățătorul modern aderând la ideea elasticității structurii lecției, la suplețea organizării și la diversitatea desfășurării ei, renunțând la structuri prestabilite și adaptând atitudini creatoare, procese menite să asigure continuitatea în învățare, integrarea cunoștințelor acumulate în structuri, procedeele care introduc varietate în studierea conținutului și asigură trăinicia celor învățate.

Bibliografie

1. Cristea S. Dicționar de pedagogie. București: Editura Didactică și Pedagogică, RA, 1998. 475 p.
2. Curriculum școlar clasele I-IV. Chișinău: Editura E-P. „Tipografia Centrală”, 2010. 244 p.
3. Guțu VI. et al. Psihopedagogia centrată pe copil. Ghid metodologic. Chișinău: CEP USM, 2009. 197 p.
4. Instrucțiunea privind organizarea procesului educațional și aplicarea curriculumului modernizat pentru clasele I-IV în condițiile activității simultane. Aprobata prin ordinul nr. 05 din 06 ianuarie 2012.
5. Izămșeanu M. Managementul clasei de elevi în condițiile învățământului simultan. Drobeta-Turnu Severin: Editura Ircu Script, 2011. 100 p.
6. Molan V. Suport de curs în cadrul proiectului „Organizarea interdisciplinară a ofertelor de învățare pentru formarea competențelor-cheie la școlarii mici”, 2013. <http://portal.edu.ro/index.php/articles/pressre/12139>.

7. Păunescu M. Utilizarea jocului didactic în cadrul lecțiilor de matematică la clasele I-IV în învățământul cu predare simultană. Drobeta-Turnu Severin: Editura Ștef, 2010. 126 p.